

l'asta dins l'ensortilla; ens.: anella que pengen a una corda en mig del cós, i dins la qual intenten passar una asta els cavallers de la festa de St. Joan, anant al galop» (*Misc. Alcover*, 438). Per a variants *sertillar* i *enserillar* veg. *DAG.*, cf. *çortesa*, supra.

D'un tal *sortilla*: *sortiller*, que el *DAG.* ja cita com a variant de *sorteller*, supra; semblen haver-s'hi combinat un derivat de *sortilla*, amb el sinònim *fetiller* i el cultisme *sortilegus* 'el qui fa sortilegis'. «Fetilleries dyabòlicals: açò són adevins e adevines, *sortillers* e *sortilleres*, qui ab versos del Psàlteri, o ab pa, ampollas o ab tallador etc.», «--- breus al coll, susanies, *sortilleries* ---»; «a la Cananea molts li deyen que anàs a *sortillés* e fetillés e a conjuradors ---»; «qui a *sortilegis* van són dits haver la veu rugallosa, car tals són vedats, e també lo *sortiller* qui exerceix tal acte; mas si vols bona *sortillera* recorri a la Verge Maria», StVicentF (*Serm.* I, 21.20, 21.32; *Quar.*, 87.73; vol. inèdit Harrison, f° 26r5); «les damnades / són inclinades / --- / ser fetilleres / e *sortilleres*, / conjuradores, / invocadores / e adivines», JRoig (*Spill*, 9778); «*Ileria*: «un encantador que s'apellava Simon Magus, façe moltes *sortilleries*», StVicentF (*Serm.* II, 51.1).

El joc cavalleresc de la *sortija* tingué gran predicament en la desvagada cort castellana dels Ss. xv-xvi, d'on portaren llavors el mot els nostres nobles acastellanats, encara amb la pronúncia del cast. ant. *sortiça*. I així es propagà entre nosaltres: «En lo carrer Ample hi hagué *sortija* armada, foren corregudes dos llançes de *sortija* de una part --- y se donaven quatre colps de espasa ---», Jer. Pujades (*Dietari* I, a. 1601, 223r°, p. 345, també f° 54r i 278v). Seguí vivint el mot entre nosaltres: «llegint-se lo jornal d'ahir, de diversió, de *sortija* i sarau, en esta torre», «previsions de tots aquells calabres i anyells per lo vinent diumenge, que se fa una numerosa *sortija*, o *corrida* de *sortija*, davant de la torre Castellvell, i ball», «la *corrida* d'estos mossos a cavall, si bé que més prest en matxo o burro, a la *sortija*», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 105, 86, 100).

Amb el temps es tornà festa popular de carrers, ja no cavalleresca, però amb vistosa i paperaire ornamentació del carrer (on de vegades la *sortija* es tornava cucaina, o l'abastar fruita dins una caldera d'aigua glaçada etc.), com jo l'havia vista encara (moribunda) en barriades de Bna. cap a 1910-15: «may més *sortija*: ja no experimentarem més aquell afany que sentíam, atalejats en fer banderetes, salomons y llargandaxos ---», Pons Massaveu (*Colla del C.*, VII, 68); «ells contaven les festes dels seus pobles, i a mi la boca se'm fonia, parlant de les *sortijes* del meu carrer», Coromines (*Presons Im.*, 132). També es digué del mateix material de guarniment: «--- Havem de rebre 'l vostre hereu, del servici: tot el poble hi anirà---. --- I per això han posat tantes banderes i han hagut de guarnir tanta *sortija*?», *Russinyol* (*L'Heroe*, p. 10).

Assortat, -ada, eiv. JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 90; cf. ací PUNYIR); «és *assortat*» ('té bona sort') *DTo.* s. v. *sort*; *desassortat*; *assorter*.

Consort, del ll. *consors*, -ortis, 'el qui té el mateix lot, la mateixa sort': «la dita illústríssima reyna, con-

sorte nostra» val. 1460 (Gual C., *Congr. Hi. Cor. Ar.* IV, 488). D'aquí l'abstracte *consòrcia* 'aplec, entesa, consorci' [«no haýas *consòrcia* ni companyia ab hom burlador»] c. 1400, *Albertà de Bretanya*, 60; «doncs guarden-se los monges e los religiosos de la *consòrcia* de les fembres, perquè sien verament cast», *Li. d'Ajustaments* (Bi. Un. Bna., ms. S. xv).

Després, en força comarques del Princ., esdevé el nom de diverses menes de confraria o petita societat de socors mutus: a l'alt Berguedà «en 1761 --- el bisbe de Solsona autoritzà la *consòrcia* que fundaren en aquest santuari, per a prestar-se auxiliis espirituals en enfermetat i després del traspàs dels socis», Serra Vilaró (*Pinós i Mataplana* III, 249). «Les festes de Carnaval se preparen quinze dies abans, puix comença ja la broma una germandat que de temps immemorial existeix en cada parròquia, nomenada *La Consòrcia*, de la qual sols poden ésser-ne germans els casats» Andorra (*BCEC* 1907, 147). També hi havia estat a la Vall de Boí, on en queda memòria poc precisa, però era una espècie de confraria d'alguns pobles de la vall, que es reunia certs dies en terreny comú, en un planell que hi ha prop del santuari de Caldes, avui encara conegut per *Prat de la consòrcia* (1953).

Aquesta és la paraula que després es contragué, amb evolució fonètica com la de *exàrcia* > *xarxa*, donant *conxorxa* (com ja va indicar Spitzer, *Mittign aus d. roman. Philo.* IV). De primer no és pejoratiu, més aviat cosa de barrila: «al peu del Montserrat --- tenia una *conxorxa* de 4 o 5 companys, hereus com ell, ab los quals se divertia fent casseres y brenades», Feliu i Codina (*La Dida*, a. 1875, p. 182). Pons i Mass. en fa el nom de les persones: «s'esmunyí entre ses *conxorxes*, que ja discutian los punts de la mazurca»; «si hagués tingut una amiga, una companya, qualsevol *conxorxa* ab la qui entendre's!» (*Colla del C.* XIII, 185; *Trascant p. l. S.*, 9).

Però el que ha quedat normalment és el sentit abstracte i pejoratiu: 'cenacle polític-religiós, amb fanatisme': «Ni és el meu intent tornar a les prédiques de Priscillia i dels seus *Homes del Crist*, ni aprovaria l'acció pública d'aquelles *conxorxes* calvinistes que empenyia l'Estat de Ginebra a castigar els vicis de la vida privada», «s'aixecà entre nosaltres l'obscura tragèdia de les bombes i la negra *conxorxa* dels interessos conservadors», «El Comitè de defensa Social --- fins en *conxorxa* amb ell es pot anar», «contra qui s'alia, doncs, aquesta *conxorxa* de regionalistes, caciquistes, reformistes ---», Coromines («El Poble Cat.», 16-x-1910, 4-vi-1911, 14-ii-1914, p. p. *Diaris i Rec. d. P. C.*, vol. II).

Conсорci, terme objectiu, rigorosament savi [Belv.]. *Consorter*.

Dissort. Encara que no el registraren els diccs. fins a Bulbena i Vogel, era ja popularíssim a princ. del segle XIX, de manera que els catalans populars no sabien estar-se'n ni tan sols quan esclafaven el castellà: «Relació de la *suerte* o *disuerte* de la persona de Juan Llandrich, músico de Figueres» (el sogre i mestre de Pep Ventura), quadernet autògraf escrit c. 1830, que